

Naturvärdesträd Alphyddan

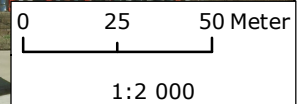
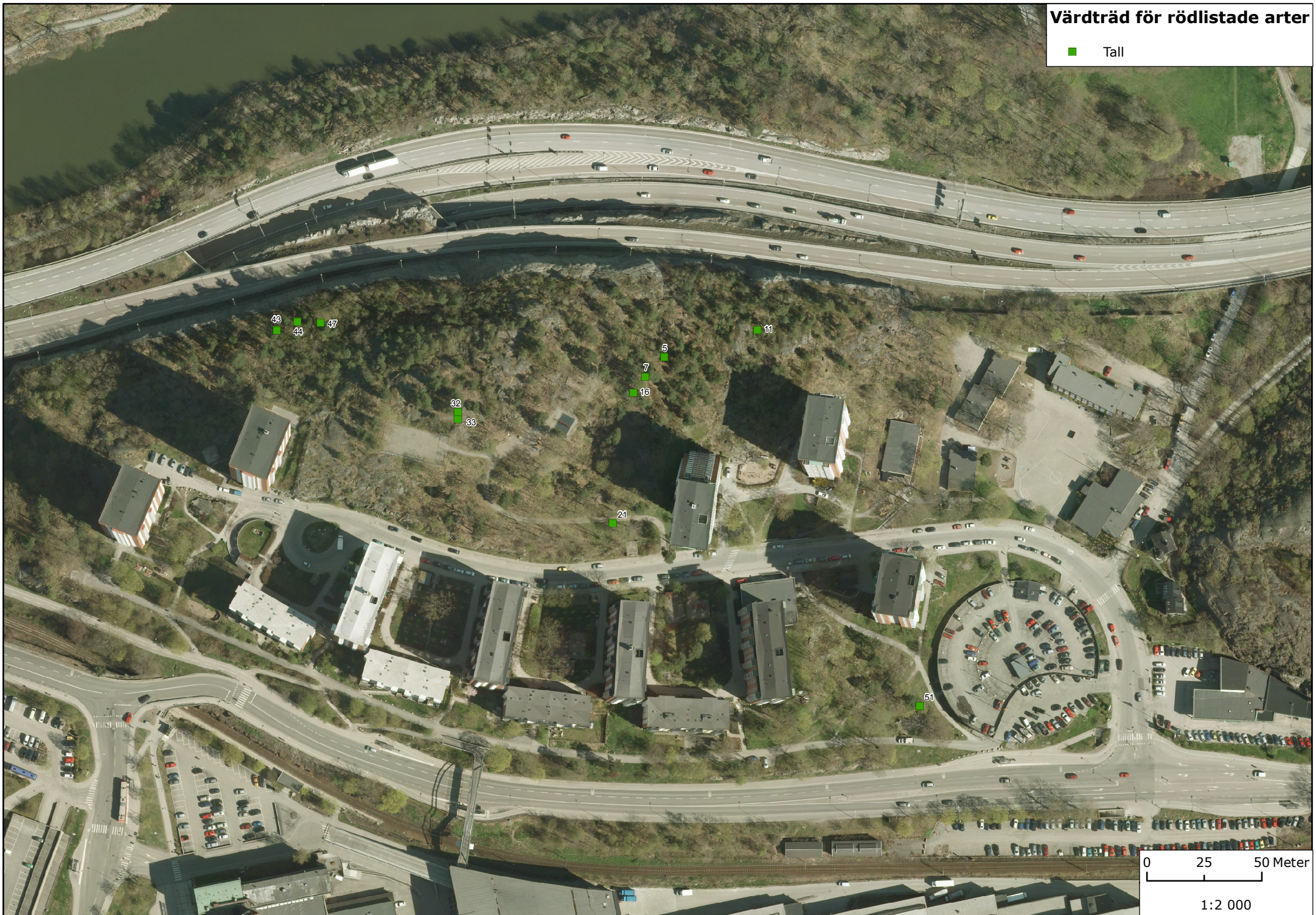

Pro Natura

Tomas Fash 2013

Värdträd för rödlistade arter

■ Tall

Teckenförklaring

- Asp
- Ek
- Lönn
- Tall

0 25 50 Meter

1:2 000

0 10 20 Meter

1:500

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	2
Inventeringsområde	2
Metodik	2
Resultat	3
Diskussion	4
Referenser	5

Bilagor

Bilaga 1 Tabell över samtliga naturvärdesträd

Bilaga 2 Karta över samtliga naturvärdesträd

Bilaga 3 Karta över värdräd för skyddsvärda arter

Författare och fotograf: Tomas Fasth

Utskriftsdatum: den 22 maj 2013

Omslagsbild: I tallskogen norr om Alphyddevägen 6 och 8 finns ett 10-tal gammeltallar > 200 år varav flera är värdräd för talticka och svart praktbagge

Inledning

Alphyddans flerfamiljshus ligger kring en hög bergknalle söder om Svindersviken på Sicklaöns västra del. Högsta höjden förblev orörd då området bebyggdes i början av 1960-talet. Kring 1970 då Värmdöleden byggdes blev höjden isolerad från det som blev kvar efter av parken då motorvägen byggts. I samband med byggandet av södra länken, förbifarten söder om Stockholm, har barriären av bilvägar breddats mellan Svindersviksparken och Alphyddan.

Idag finns planer på att bygga studentbostäder i det kvarvarande grönområdet på höjden. Det är anledningen till att man har beställt en detaljerad trädinventering som syftar till att kartlägga befintliga naturvärden inför en eventuell exploatering.

Uppdraget har utförts under våren 2013, och fokus har funnits på trädbestånd och enskilda träd. Inventeringen har utförts av Tomas Fasth, Pro Natura som tidigare under året även trädinventerat Plania-området och Nacka Strand. Kontaktperson på kommunen har varit Susanne Moberg. Från GIS-enheten har Karolina Stenström medverkat i kartredovisningen.

Inventeringsområdet

Planområdet avgränsas av Alphydevägen i söder och Värmdöleden i norr. I öster överlappas det av Planiaområdet, ett större planprojekt där förtätningar av bebyggelsen planeras. Den starkt kuperade terrängen mellan Alphyddan och Värmdöleden gör att området upplevs som större än det egentligen är. På en karta är arealen blott 2-3 ha. Trädbestånden kring berget är glesa och lågvuxen tallskog dominerar. Bitvis är klipporna helt kala från högre vegetation. Branter är vanliga. Inom området finns smärre lekparkar och bollplaner. Närmast höghusen finns glest trädklädda gräsmarker och i terrängsvackor förekommer ett inslag av ek som bitvis är dominerande. I övrigt finns smärre talldungar och enskilda träd som sparats mellan husen.

Metodik

Biologiskt värdefulla träd kartläggs över hela Sverige i ett åtgärdsprogram inriktat på lövträd i odlingslandskapet (Naturvårdsverket). Kriterier för urval av träd som används har i stort följts i denna inventering med smärre modifieringar. Se nedan. Träd med hög ålder, hålträd samt värdräd för rödlistade arter är de främsta värdebärande kriterier för träd som har karterats.

De egenskaper hos nyckelelementen som antecknats är, omkrets, vitalitet, förekomst av håligheter, med eller utan innehåll av mulm, död ved och eventuella arter av intresse. Särskilda arter av intresse som har antecknats är signalarter som indikerar höga naturvärden och rödlistade arter (hotade eller nära riskzonen). Önskemål om åtgärder för att främja naturvårdets utveckling, exempelvis frihugging av grova ekar, har angivits vid behov.

Ribban för att kvalificera sig som naturvärdesträd är hög. Det viktigaste kriteriet är åldern. För tall har en uppskattad ålder av minst 150 år krävts om inte andra egenskaper, håligheter, rik förekomst av död ved eller rödlistad art har varit avgörande för urvalet. Alla tallar som bedömts vara minst 150 år har dock inte tagits med. Tallar < 30 cm i diameter i brösthöjd har utelämnats. För ek har åldersribban varit lika hög. För efterträdare är åldersribban något lägre. För döda träd (torrträd och lågor) och hålträd har ribban lagts vid 30 cm i diameter. Samma gräns används av Skogsstyrelsen vid nyckelbiotopsinventering för att anteckna grov död ved. Högstubbar < 2 m och lågor < 3 m har inte inventerats. Värdräd för rödlistade arter har inventerats, oavsett omfång och ålder.

Områdets enhetliga karaktär där en naturtyp helt dominerar och dess begränsade areal gör det inte motiverat att beskriva särskilda delområden närmare utan det är tillräckligt att hänvisa till de enskilda träden som beskrivits enligt ovan. För de enskilda träden kan skyddsvärdet graderas utifrån dess biologiska värde. Högst naturvärde, klass 1, har de äldsta träden och värdräd för rödlistade arter medan efterträdare som på lite sikt utvecklar högre värde har klass 3.

Utöver trädbärande naturvärden har inom området även andra värden lokaliserats. Förekomster av rikare markflora, knuten till kalkstråk i berggrunden, är exempel på detta.

För redovisningen har ett ortofoto i skala 1: 2000 använts. GPS som använts har haft en noggrannhet på +/- 10 m utom i den brantaste terrängen mot Värmdöleden där större avvikelser kan förekomma. En del miljöer och arter har dokumenterats med digitalkamera. Till fältutrustningen har också hört handlupp och fickkniv.

Resultat

Samtliga inmätta naturvärdesträd med tillhörande parametrar redovisas i bilaga 1. Utbredningen av samtliga naturvärdesträd framgår av kartan i bilaga 2 och de träd som utgör värdräd för rödlistade arter visas i bilaga 3. Det östra hörnet av planområdet redovisas under Planiaområdets trädinventering. Samtliga värdräd är tallar och har dokumenterade förekomster, fruktkroppar av vedsvampar eller synliga färska gnagspår efter vedinsekter.

Sammanlagt 52 naturvärdesträd redovisas (utanför östra planområdet). Av dessa är 1/3 efterträdare, d v s de har inte utvecklat högsta naturvärde ännu. 70 % utgörs av tall och tallskog utgör en ungefärlig lika stor andel av inventeringsområdet. Ett litet område där eken dominerar finns i södra delen. Resterande naturvärdesträd är till 98 % ek.

Träd 16, en av de 16 äldsta tallarna, talltickevärd

Naturvärdesträdens fördelning på urvalskriterier framgår av nedanstående tabell:

Hålträd	16
Gamla träd	11
Värdträd	11
Döda träd	6
Efterträdare	18

Tab 1 Urvalskriterier för naturvärdesträden. Obs att flera kriterier kan anges för varje träd

Sambanden mellan trädart och urvalskriterier är tydlig vad gäller gamla träd som i samtliga utom 1 är tall. Av värdträden är samtliga tallar. Hålträd och döda träd finns av både tall och ek. Död ved finns även i många äldre levande träd i form av barklös ved på stammar och grova grenar vilket har angivits i förekommande fall. Efterträdare finns av både tall och ek.

8 tallar är värdar för vedsvampen och parasiten talticka som förekommer på levande tallar av hög ålder. Den tillhör kategorin NT, lägsta graden av rödlistade arter. En tall strax utanför planområdet, i "Hyde park" (52), har spår efter en vedinsekt som lever i friska äldre tallars ytterbark. Reliktbocken tillhör också kategorin NT. I övrigt har noterats gnagspår av en annan skalbagge i ett par äldre tallar, svart praktbagge, en art som tidigare fanns med på rödlistan.

Diskussion

Trädinventeringen pekar ut flera värdefulla mindre tallområden inom inventeringsområdet. Mest värdefullt är det östra, träd 2,4 – 16, som har många träd som är > 200 år gamla. Tallar med död ved är vanliga och flera är värdträd för talticka och svart praktbagge. Området uppfyller utan tvekan kraven på nyckelbiotop och skulle om det var beläget i skogsmark bli registrerat som sådan av Skogsstyrelsen. Ett annat värdefullt område finns i väster, träd 38-47. Området ligger väl avgränsat av branter mot Värmdöleden och marken närmare höghusen. Åldern hos tallarna är inte lika hög som i det förstnämnda området men på ett flertal tallar finns talticka. Ekvärdena är inte så påtagliga i området, blott en ek bedömdes ha hög ålder och några är hålträd men ej särskilt gamla. Område av högst värde för ek utgörs av träd 22-30. Utanför planområdet finns en värdefull ek i "Hyde park" (51). De värdefullaste ekarna i trakten finns i den återstående delen av Svindersviksparken, på andra sidan Värmdöleden.

Andra naturvärden som bör framhållas finns strax intill den högst belägna bollplanen, där terrängen sänker sig i terrasser mot söder och slutar i en brant mot Alphyddevägen (Väst om 29-30). Berggrunden innehåller här en högre andel kalk vilket gynnar floran som här bjuder på rikare inslag, inte minst bland bladmossorna.

Inventeringsområdet kring Alphyddehöjden utgör ungefär halva arealen av det grönstråk som finns mellan Alphyddan och Värmdöleden som sträcker sig ett lika långt stycke mot väster där Värmdöleden och Värmdövägen möts (Natur på Sicklaön 1984). Denna utlöpare har inte varit aktuell för byggnation och därför ej trädinventerats men trädvärden bör bedömas på likartat sätt för att belysa dess betydelse som spridningskorridor i landskapet.

De sociala naturvärdena är förstås betydande när det finns så minimalt med grönstråk i övrigt kring Alphyddan. Många möten med människor och deras husdjur blev det under arbetet med att mäta in naturvärdesträden.

Referenser

Fasth, T. 2013: Trädinventering i Planiaområdet.

Fasth, T. 2008: Detaljerad naturvärdesinventering av Ryssbergen.

Gärdenfors, U. 2010: Rödlistade arter i Sverige 2010. Artdatabanken, SLU.

Naturvårdsverket 2004: Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda lövträd i kulturlandskapet.

Naturgeografiska institutionen, Stockholms universitet 1984: Natur på Sicklaön – Försök till resurs- och probleminventering. Praktikarbete naturvård, Biologisk-geovetenskaplig linje.

Nitare, J. 2000: Signalarter – indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. Skogsstyrelsen.

Skogsstyrelsen 2001: Manual för inventering av nyckelbiotoper.

Pro Natura

Naturvärdesträd i Alphyddan – komplettering av trädlöst naturvärdesobjekt

Inledning

I rapporten om naturvärdesträd som har lämnats under juni 2013 till Nacka kommun nämns utöver värdefulla träd ett område med avvikande flora som förmodades ha särskilda värden. Området besöktes en solig och varm dag den 8/6 av författaren till trädrapporten då blomningen hos markfloran kommit betydligt längre än vid trädbesöket en månad tidigare.

Nedan ges en kort beskrivning av platsen och förekommande naturvärden samt bedömning av påverkan på naturvärdet från planerad bebyggelse.

En kartfigur har framställts utifrån GPS-givna koordinater med en noggrannhet på +/- 5 m.

Beskrivning

På krönet av Alphyddans högsta höjd finns en bollplan som funnits sedan flerfamiljbostäderna byggdes i början av 1960-talet. Söder om bollplanen sluttar terrängen i små etapper fram till en brant bergskärning mot Alphyddevägen. Området är nästan helt trädlöst, endast några få låga lövträd förekommer. Jordtäcket är mycket tunt med berg i dagen som dominerar till 90%.

Närmast bollplanen är berget sprickrikt, särskilt påtagligt där små branter avgränsar avsatser. Sprickbildning och små branter sträcker sig nästan fram till Alphyddevägen 67 men närmare höghuset saknas de floristiska värden som förekommer nedanför bollplanen.

Naturvärden

Inom en liten begränsad del av berget som framgår av bifogad kartfigur finns en ovanligt rik markflora. Rikligt förekommande är getrams, tulkört, tjärblomster, äkta johannesört, ljung, vårbrodd och berggröe. Mindre frekventa är vitknavel, vårspärgel, ärenpris, kärleksört, backtrav, ängshaverrot och gaffelbräken. Små buskar av hagtorn, häckoxbär och nypon växer spridda. De få träd som finns utgörs av ronn och ek. Längst i öster står vedväxterna tätare och här finns även en del liggande död lövved.

Bland kryptogamgrupperna utöver ormbunsväxten ovan ska även nämnas den rika förekomsten av skorplavar och bladmossor växande på berget kring sprickor där vatten periodvis sipprar fram.

I den lägre faunan noterades att den rika blomningen är gynnsam för nektarsökande insekter. Smultronvisslare och ärttapetserarbetet kan nämnas som exempel. Den senare har bohålor i branter där det tunna och grävbara finkorniga jordtäcket ligger väl solexponerat mot söder. Här sågs även ett parasiterande bi, kägelbiet *Coelioxys conica*, flyga in. Bland andra arter kan även nämnas riddarskinnbaggen som lever i de rika förekomsterna av tulkört.

Bedömning

Platsen är mycket liten och lokal men ändå av viss betydelse för mångfalden av blommor och blombesökande insekter. Det solexponerade läget med sprickigt berg gynnar värmeälskande arter och för flera grupper av insekter erbjuds både mat och bostad. Blomningen är utsträckt över en stor del av sommaren av både örter och buskar.

Det finns givetvis större områden med liknande förutsättningar i trakten med betydligt högre naturvärde, inte minst på andra sidan Svindersviken, med höga sydvända branterna mot vattnet där berget bitvis har kalkinslag som ger utrymme för sällsynta arter. Men för de boende som flyttar in i studentbostäderna kan naturmark med hög biologisk mångfald vara nog så betydelsefull i en allt mer urbaniserad tätortsnatur. En till synes marginell justering av planen för bostadsbygget kan räcka för att rädda kvar en oas full av liv mitt i stenöknen.

